

Nämä kokoelman peruslähtökohdat asettavat tavalla tai toisella kerronnallista tutkimusta tekeväille tietoteoreettisen haasteen: toisilta tieteenaloilta lainattujen käsitteiden ja teoreettisten mallien käytössä on oltava tietoinen rajanylityksiin liittyvistä riskeistä. Mikäli matkaan lähtee liian kepeästi, käsitteellinen tarkkuus uhkaa kadota – mikäli mukaan pyrkii pakkaamaan koko toisen tieteenalan teoreettisen kalustuksen, matka katkeaa raja-asemalle. Kokoelman anti ei ole kuitenkaan kyyninen, sillä sen teoreettiseen pohdintaan painottuneet artikkelit pyrkivät tarjoamaan esimerkkejä onnistuneista rajanylityksistä.

Kirjan artikkelit on jaettu kolmen teeman alle, joita ovat käsitteellinen, materiaallinen ja kontekstuaalinen näkökulma narratiivisiin teorioihin. Teologille antoisia olivat Hyvärisen artikkelin ohella esimerkiksi Kuisma Korhosen kulttuurisesti jaettu trauma käsittelevä artikkeli sekä Brian Schiffin osuus, joka punnitsee narratiivista psykologiaa eri näkökulmista. Toimituksellisesti onnistunut ratkaisu on päättää kokoelma Andrea Deciu Ritivoin kommenttipuheenvuoroon.

Kokoelman päämääränä ei ole houkuttaa lukijaa kulkemaan artikleissa valmiita polkuja vaan tarjota pikemminkin esimerkkejä matkanteon tavoista tieteenalojen välillä. Huolimatta siitä, että markkinoilla on saatavilla lukuisia narratiivista analyysiä käsitteleviä tietokirjoja, kerronnallisen tutkimuksen monitieteinen matkaseurue ei tarjoa valmista työkalupakkia tutkijan hyödynnettäväksi. Pikemminkin tutkimusmenetelmien jäsentyminen on osa sitä prosessia, jota tutkija käy haastaessaan lähteitään tutkimuskysymyksillään ja peilattaessaan kysymyksenasetteluaan aiempaan tutkimuskirjallisuuteen ja erilaisiin teoreettisiin malleihin.

Onnistunut monitieteisyys edellyttää käsitteellistä selkeyttä ja sen hahmottamista, millaisiin teoreettisiin taustoihin lainatut käsitteet liit-

tyvät. Teoreettisesti rönsyilevän kerronnallisen tutkimuksen monitieteiselle kentälle julkaistu artikkelikokoelma tuo kaivattua käsitteellistä selkeyttä ja myös mielenkiintoisia avauksia. Teos on suositeltavaa luetavaa kerronnallisesta tutkimuksesta kiinnostuneille teologeille. Vaikka monitieteisyys ei ole itsessään tavoiteltavaa, teologien on suositeltavaa seurata sisartieteiden piirissä käytyä keskustelua kerronnallisesta tutkimuksesta, mikäli käyttää lähteinä kertomuksellisesti jäsentäviä aineistoja.

OLLI VIITANIEMI
TEOL. MAIST., KUOPIO

TAPANI INNANEN JA VELI-MATTI SALMINEN (TOIM.)

Virsi ja laulu Suomessa: Teksti, kokemus ja kasvatus. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 120. Helsinki: Kirkon tutkimuskeskus 2014. 468 s.

Rakkaat työtoverit, arvoisat kanttorit. Tämä kirja on ennen kaikkea suunnattu teille ja muille virsitutkijoille, mutta toki myös meille muille oman kiinnostuksemme mukaan. Kyseessä on Tapani Innasen ja Veli-Matti Salmisen toimittama tutkimus virsilaulusta. *Virsi ja Laulu Suomessa: Tekstit, kokemus ja kasvatus* on monipuolinen katselmus suomalaiseen virrenveisuuseen, virsien merkitykseen ja niiden kokemiseen elämän eri taitekohdissa.

Teoksen alussa on Innasen ja Salmisen projektiesittely, joka sisältää niin katsauksen artikkelien kirjoittajiin, syihin projektin taustalla kuin aikaisempaan virsitutkimukseen Suomessa. Esitellessään tutkimushankkeensa taustaa ja artikkelikokoelman kirjoittajia, Innanen ja Salminen tuovat esille jo vuonna 2008 esiin nousseen ajatuksen, että erityisesti

muiden tieteenalojen kuin musiikin ja teologian näkökulmat puuttuvat aikaisemmasta virsitutkimuksesta lähes kokonaan. Siihen tämä tutkimus haluaa osaltaan olla vastaamassa. Artikkelikokoelmaa lukiessa herää kuitenkin kysymys, saavutettiinko tavoite. Teoksen 15 kirjoittajasta vain kahdella on muu kuin teologinen tai musiikillinen tutkinto.

Teos on jaettu kolmeen pääosiin: ensimmäisessä osassa ”Teksti, sävelet ja tulkinnat”, käsitellään kasaalitoimituksiin ja jumalanpalveluksiin liittyvien virsien käyttöä ja sanomaa sekä virsitekstien antamaa kuvaa perheestä. Toisen osan ”Virsi, laulu ja kokemukset” keskeisinä teemoina ovat virsien subjektiivinen kokeminen ja subjektiivisten kokemusten yhteisöllinen merkitys. Osion viidestä artikkelista kaksi keskittyy kauneimpiin joululauluihin, joissa lauletaan virsien sijaan hengellisiä ja puolihengellisiä joululauluja. Kolmas osio on ”Hengelliset laulut, kasvatus ja elämänkulku”, joka nimensäkin mukaisesti kuvaa hengellisen musiikin näkymistä niin ihmisen kouluvuotena kuin varhaisaikuisuudessaakin. Siinä käsitellään alakoulujen arjessa näkyvää hengellistä musiikkia, *Nuoren seurakunnan veisukirjan* uskonopetuksia ja hengellisen musiikin merkitystä nuorten aikuisten opintiellä. Kolmanteen osioon jäin kokonaisuuden kannalta kaipaamaan keski-ikään tai jo vanhuuteen ehtineiden ihmisten näkökulmaa.

Teoksen artikkelit ovat vahvasti itsenäisiä kokonaisuuksia, joten niitä ei tarvitse välttämättä lukea sisällysluettelon järjestyksessä. Suosittelen kuitenkin perehtymään artikkeleihin aihepiiri kerrallaan, sillä osioiden artikkelit tukevat toisiaan, vähäisestä toistosta huolimatta.

Poikkeuksen tekee teoksen ensimmäinen artikkeli, Leevi Ruonakosken kirjoittama ”Kansan ääni virsikirjassa”. Ennen muihin teoksen artikkeleihin perehtymistä kannattaa tutustua Ruonakosken kirjoitukseen. Se käsittelee perusteellisesti

uuden virsikirjan kokoamisprojektiä ja siinä mukana olleita henkilöitä, niin kirkolliskokouksen istuntoa kuin pohdintatyötä tehnyttä virsikirjalautakuntaakin.

Artikkelin parasta antia ovat sen taulukot lisätyksi ja poistettavaksi ehdotetuista sekä lisätyistä ja poistetuista virsistä. Taulukot selkeyttävät koukeroista, paljon kursivivia ja numeroita sisältävää tekstiä. Ruonakoski nostaa esille erittäin kiinnostavan kysymyksen artikkelinsa lopussa pohiessaan, kuinka paljon kansa sai todellisuudessa olla mukana uuden virsikirjan muotoilussa.

Ensimmäisen osion artikkelit 3–6 käsittelevät virsien sanomaa erilaisissa kirkollisissa tapahtumissa. Artikkelit vaativat lukijaltaan tietynasteista musiikin ymmärrystä ja kohtalaisia perustietoja virsistä, mistä johdetaan musiikkia vähemmän ymmärrettävä lukija kohtaa termejä, joita hän ei täysin ymmärrä. Näiden artikkelien kirjoittajat nostavat esille toisenkin haasteen, sillä virret ovat usein sävelen ja virsirunon muodostamia kokonaisuuksia, kuten Sibeliuksen ja Topeliuksen yhdessä tekemä *En etsi valtaa loistoa*, jolloin pelkästään sävelten tai sanojen tutkiminen pohjaa keinoitekoiseen jakoon. Tuuli Muraja nostaa tämän haasteen esille artikkelissaan ”Virsisävelmät jumalanpalveluskäytössä”.

Teija Pitkäsen artikkeli on kirjoitettu sujuvasti. Hänen artikkeliään pystyy hyvin ymmärtämään myös musiikkia ja virsiä hieman heikommin tunteva lukija. Artikkelit on myös kiinnostava, sillä vaikka se koostuu pitkälti tietäntyyppisistä itsestäänselvyyksistä – kuten että virren 332 ensimmäisessä säkeistössä kuvataan Jumalaa hyvänä (*Herraa hyvää kiittääkää*) – nämä näennäiset itsestäänselvyydet eivät välttämättä tule mieleen edes usein näitä virsiä kuuleville. Artikkelin lukemisen jälkeen esimerkiksi kesän konfirmaatiojumalanpalvelusten virret avautuivat työntekijällekin uudelta kannalta. Ne pysäyttivät syventymään virsien kuvaan Jumalasta ja seurakun-

nasta. Artikkelit herätti kiinnostuksen siihen, voisiko aihetta laajentaa koskemaan virrenvalintaprosesseja seurakunnissa ja rippikouluissa. Miettiivätkö valitsijat virsien sanomaa, tuttuutta, laulettavuutta vai kenties kirkkovuoden ajankohtaa?

Kirjan toisen osion avaa Leena-Sinikka Kohon ja Tapani Innasen kirjoittaman ”Kun matkani käy kuolemaan – fenomenologinen tutkielma Kuolema ja iankaikkisuus – osaston virsistä”. Lukija on epä tietoinen siitä, mikä on kyseisen artikkelin funktio. Osaltaan se esittelee jo vuonna 2011 julkaistua pro gradu -työtä, onhan kyseinen artikkeli graduntekijän ja hänen ohjaajansa yhteistuotos. Toisaalta otsikko antaa ymmärtää, että tutkimuskohteena on kuolema ja iankaikkisuus – osaston virsiä. Lopulta artikkeli tuntuu olevan enemmänkin kuvausta siinä esiintyvän tutkija-minän kuolemankohtaamisprosessista. Tässä tosin lukija myöntää, että fenomenologishermeuttinen tutkimusmetodi on hänelle melko vieras, ja artikkelin todellinen syvyys auennee varmemmin metodia paremmin tuntevalle lukijalle.

Teoksen sisällysluetteloa tutkiessa huomio kiinnittyy toisen osion kahteen artikkeliin kauneimmista joululauluista (Noora Laine ja Tapani Innanen). Kirkon työntekijän näkökulmasta Kauneimmat joululaulut ovat usein puolihengellisiä tapahtumia keskellä kiireisintä joulunaikaa, joten kahden artikkelin sisällyttäminen kokoelmaan ihmetyttää. Kirkkovuoteen mahtuu kuitenkin monta muutakin tapahtumaa, joiden kautta virsien ja hengellisten laulujen sanomaa olisi voinut käsitellä.

Valintaa artikkelin aiheeksi Innanen perustelee sillä, että Kauneimmat joululaulut -tilaisuuksia ja niiden synnyttämiä subjektiivisia kokemuksia on tutkittu vain vähän. Hän käsittelee tilaisuuden herättämiä emootioita, joita hän tulkitsee käyttäen hyväkseen Erik Eriksonin teoriaa psykososiaalisista kehitysvaiheista. Innanen nostaa esille, miten ihmiset kuvaavat laulujen herättämiä

ajatuksia ja tunteita, ja miten näistä kuvauksista heijastuvat Eriksonin teorian mukaiset eri kehitysvaiheiden tehtävät ja kokemukset. Kiinnostava huomio, jonka Innanen tuo esiin, on kuolema ja siihen liittyvien emootioiden runsas näkyminen kommentoissa kauneimmista joululauluista. Yllättäen tämä artikkeli muodostui hiukan varauksellisesti kauneimpiin joululauluihin suhtautuvalle lukijalle teoksen ehdotomasti antoisimmaksi artikkeliksi.

Teoksen neljästoista artikkeli käsittelee *Nuoren seurakunnan veisukirjan* opetuksia uskosta. Krista Lampi vertaa *Nuoren seurakunnan veisukirjan* Usko-pääosion laulujen opetuksia vuonna 2001 julkaistun rippikoulun opetussuunnitelmaan, jonka mukaan vuonna 2010 julkaistun painoksen pääosiot on jaettu. Kiinnostava huomio Lammen analyysissä on kolminaisuuden kolmannen persoonan Pyhän Hengen vähäinen näkyvyys Usko-osion lauluissa. Pyhä Henki on abstraktiudessaan Jumalan persoonista haastavin opetettava ja nuorten vaikeimmin omaksuttava. Useampi laulu Pyhästä Hengestä oppitunneilla ja hartauksissa käytettäväksi ei, kuten Lampi huomauttaa, olisi lainkaan haitaksi.

Teoksen viimeinen artikkeli on Sari Murto sen tutkimus hengellisestä musiikista nuorten aikuisten uskonnollisilla opinpoluilla. Murtonen kertoo aineistonsa koostuvan kahdesta osasta: Kirkon tutkimuskeskuksen pitkäaikaisaineistosta ja kymmenen nuoren aikuisen teemahaastatteluiden osallistujat hän valitsi pitkäaikaisaineiston pohjalta niistä vastaajista, jotka ovat kokeneet hengellisen musiikin merkitykselliseksi omalle uskonnolliselle ajattelulleen ja hengelliselle elämälleen. Olisiko Murto sen tutkimuksen tulos ollut erilainen, jos nuorten aikuisten ryhmä olisi valittu ilman ennakkotietoa heidän suhteestaan hengelliseen musiikkiin?

Artikkelikokoelma päättyy Innanen ja Salmisen kirjoittamaan tut-

kimustuloksia tarkastelemaan artikkeleihin, jossa he summaavat yhteen teoksen artikkelit, luovat niiden välille linkkejä sekä samalla esittelevät virsitutkimusprojektiä. Koontinsa loppupuolella he kysyvät, kuka määrittää virren ja millä tavalla tuo määrittäminen tehdään? Artikkelikokoelman perusteella lukijalle tulee selväksi ainakin vuoden 1986 virsikirjan esipuheessa oleva virren määrittely sekä Martti Lutherin suhde virsiin.

Usein monen kirjoittajan artikkeliteos väijäämättä toistaa itseään. Näiden artikkelien osalta toisto ilmeni eniten virren määrittelyssä ja Lutherin suhtautumisessa virsiin – siitäkin huolimatta, että teoksessa ei ollut yhtään artikkelia, jossa varsinaisesti olisi tutkittu Lutherin suhdetta virsiin.

Teos kokonaisuudessaan on ehdottomasti suunnattu musiikkia jonkin verran ymmärtävälle ja virsiä tuntevalle lukijalle, joka pystyy samaistumaan esimerkeiksi nostettuihin virsiin sekä ymmärtää virsien merkityksen jumalanpalveluksissa ja kirkollisissa toimituksissa.

ELINA LAPINOJA
TEOL. MAIST., HELSINKI

KATI NIEMELÄ & VELI-MATTI SALMINEN (TOIM.)
Teologiksi kasvamassa: Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus 2013. 341 s.

Mitkä tekijät motivoivat hakemaan teologiseen tiedekuntaan? Entä millaisia uravaihtoehtoja teologian opiskelijoilla on? Onko kutsumuksella nykypäivänä väliä, kun hakeudutaan papin työhön? Muun muassa näihin kysymyksiin saa vastauk-

sen Kati Niemelän ja Veli-Matti Salmelaisen toimittamasta kokoomateoksesta *Teologiksi kasvamassa*, jossa esitellään Teologiksi ja teologina kasvaminen -hankkeen tuloksia. Teoksen tarkoituksena on valottaa teologiksi kasvamisen eri vaiheisiin liittyviä prosesseja. Tutkimuksen kohderyhminä ovat teologiselle alalle hakeutuneet, teologiaa opiskelevat ja äskettäin työelämään siirtyneet. Kirjoittajat ovat opettajia ja tutkijoita Helsingin ja Itä-Suomen yliopistoissa sekä Kirkon tutkimuskeskuksessa.

Kirja koostuu tutkimushankkeen esittelyn ja historiallisen katsauksen sisältävän johdanto-osan sekä yhteenvedon lisäksi kolmesta pääosasta, jotka perustuvat erilaisiin kyselytutkimuksiin ja haastatteluihin. Ensimmäinen osa esittelee uranvalinnan motiiveja ja oppimisprosesseja. Toinen osa kertoo Helsingin ja Itä-Suomen yliopiston teologian opiskelijoiden matkasta kohti työelämää. Kolmas osa käsittelee opiskelijoiden suhdetta kirkon virkaan sekä niitä tekijöitä, jotka saavat opiskelijaan joko valitsemaan papin uran tai luopumaan siitä. Kati Niemelän kolme tutkimusartikkelia, jotka sijoittuvat kunkin pääjakson alkuun, antavat perusteellista tietoa opiskelijoiden näkemyksistä suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja teorioihin.

Kuka ja mikä on teologi? Tutkimuskohteina ovat teologit määrittellään hieman hämmästyttävästi teologian maisterin tutkinnon suorittaneiksi henkilöiksi. Teologian opiskelijat nimetään erikseen (teologian) opiskelijoiksi (sulkeet Niemelän, s. 7). Jäin pohtimaan, miten jyrkän rajan maisteriksi valmistuminen luo teologin ja ei-teologin välille. Vaatimus maisterin tutkinnosta rajaa monet nykyisin pappina toimivat ei-teologeiksi, sillä aiemmin papiksi vihkimiseen riitti teologian kandidaatin tutkinto soveltavien opintojen lisäksi.

Nykyisillä teologian opiskelijoilla on mahdollisuus työskennellä teologian alan tehtävissä jo opiskeluai-

kanaan, esimerkiksi sotilasappina armeijassa tai kesäteologina ja harjoittelijana seurakunnissa. Toivoisin teologiksi kasvamisen alkutaipaleelle loivempaa prosessikuvausta. Kuvaisin teologit mielelläni niin, että myös teologian opiskelijat ovat jo teologeja, mutta sijoittuvat ammatillisen polkunsu alkuvaiheille. Kuten teoksessa korostetaan, ammattiin kasvaminen on elinikäinen prosessi, joka jatkuu valmistumisen jälkeen.

Laura Hirsto kuvaa artikkelissaan teologian opiskelijoiden oppimisprosesseja ja motivaatiota. Itseäni kiinnosti erityisesti Hirston havainto, että teologian opiskelijat ovat muita aloja useammin syväsuuntautuneita mutta epäjärjestelmällisiä oppijoita. Teologian opiskelijat ovat sisällöllisesti kiinnostuneita oppialastaan mutta opinnoissaan vähemmän suunnitelmallisia kuin muiden alojen opiskelijat. Klassiset kielet koetaan vaikeiksi. Nämä tekijät asettavat erityisiä haasteita teologian opintojen tukemiseen. Hirston mukaan tehostetusta opinto-ohjauksesta integratiivista pedagogiikkaa hyödyntävän hops-työskentelyn avulla hyötyisi jopa kaksi kolmasosaa opiskelijoista.

Teoksessa kuvattu teologian opiskelijoiden matka kohti työelämää sisältää myös kirkollisen linjan opiskelijoille tehtävät soveltuvuustutkimukset, jotka testaavat opiskelijoiden soveltuvuutta, vahvuuksia ja heikkouksia suhteessa papin virkaan. Aura Nortomaa tarkastelee artikkelissaan opiskelijoiden näkemyksiä soveltuvuustutkimusten hyödyllisyydestä. Hän käyttää tutkimuksessaan määrällisiä menetelmiä ja raportoi tuloksia luottamusta herättävän täsmällisesti. Kuten Nortomaa toteaa, soveltuvuustutkimuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille mahdollisuus arvioida omaa soveltuvuuttaan papin työhön sekä tarjota välineitä itsetuntemukseen syventämiseen. Lisäksi testauksen on tarkoitus antaa sekä testattavalle että tuomiokapitulin edustajalle lähtökohta soveltuvuuden arvioimiseen (s. 160). Käytän-